

УДК 339.924 (44+477)

АДАПТАЦІЯ ПРИНЦИПІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

А.І. Мокій, докт. екон. наук,
І.О. Вериженко, канд. екон. наук,
Ю.В. Полякова, канд. екон. наук

Постановка проблеми. Унаслідок глобальної фінансово-економічної кризи і глобальних трансформацій виникають нові виклики для національних економік і вкрай актуальною стає необхідність появи модернізаційних стратегій довгострокового розвитку для формування власних моделей подолання кризових явищ. Реалізація європейського цивілізаційного вибору, установлення зони вільної торгівлі України з ЄС і набуття асоційованого членства в ЄС потребують використання досвіду європейських лідерів, насамперед Німеччини, Франції, Великобританії. Формування глобальних економік вимагає провадження модернізаційної політики двостороннього співробітництва на концептуальних засадах узгодженості інституціонального базису, комплементарності стратегічних пріоритетів розвитку. А це сприятиме уподібненню систем управління національною економікою, зближенню умов господарювання національних суб'єктів як важливої підстави для ефективної двосторонньої інтеграції національних економік, як альтернативної або доповнюючої моделі структурної інтеграції економіки нашої країни до європейського економічного простору в умовах, коли спостерігаються прояви уповільнення або й неможливості системної інтеграції України і Європейського Союзу в найближчій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляд проблем становлення і розвитку українсько-французьких економічних відносин був і

залишається предметом аналізу у працях таких вітчизняних учених, як С. Соколенко, С. Круглик, Я. Войтко. Значний внесок у дослідження проблеми в контексті формування стратегії і тактики європейської інтеграції України належить В. Андрійчуку, М. Афанасьєву, Л. Батченко, О. Білорусу, В. Будкіну, І. Бураковському, О. Власюку, А. Гальчинському, Б. Губському, Д. Лук'яненку, Ю. Макогону, В. Новицькому, Ю. Пахомову, А. Філіпенку. Проте вказані дослідження переважно зорієнтовані на окремі аспекти загально-стратегічного характеру і не містять порівняльної характеристики національних стратегій розвитку двох країн.

Метою статті є проведення компаративного аналізу національних стратегій соціально-економічного розвитку Французької Республіки і України в контексті євроінтеграційних прагнень нашої держави і визначення напрямів модернізації вітчизняної доктрини стратегічного розвитку, зокрема й участі в процесах глобальної економічної інтеграції.

Виклад основного матеріалу. У виборі напрямів і форм досягнення економічних стратегічних цілей владні еліти Франції, поєднуючи прагматизм і гнучкість, швидко адаптуються до змін у міжнародному середовищі й демонструють прихильність до національної економічної доктрини, яка насамперед базується на сучасній еколого-економічній парадигмі.

Наголосимо, що французька Національна

стратегія довгострокового розвитку (НСДР) на 2010–2013 рр. сфокусована на збереженні збалансованої рівноваги між екологічними, соціальними й економічними складовими сталого розвитку, узгодженні прав і інтересів теперішнього й майбутнього поколінь, чіткому окресленні національних і локальних проблем і напрямів їхнього розв'язання. Загалом НСДР пропонує архітектуру системи формування державними і приватними суб'єктами країни масштабних проектів тривалого розвитку відповідно до стратегічного вибору й індикаторів суспільного консенсусу. Стратегія включає в себе дев'ять стратегічних завдань, узгоджених з європейськими зобов'язаннями Франції і завдання зміцнення позиції країни як провідного європейського і світового лідера «зеленої» економіки, побудованої на засадах правосуддя, соціальної справедливості, збереження природних ресурсів. В основу завдань покладені наведені нижче положення і принципи структурної побудови:

1. *Налагодження довгострокової споживчої і промислової політики щодо зміцнення відповідальної і солідарної взаємодії споживачів і продуцентів з урахуванням повного життєвого циклу продукції і послуг.* Це є особливо актуальним, оскільки інтенсивне споживання товарів і послуг на тлі скорочення життєвого циклу продукції провокує підвищене використання природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища, зростання обсягів виробництва і, наголосимо, споживання. Відповідно до вимог і цілей НСДР, розв'язанню проблеми сприятимуть розвиток «зелених» технологій на основі екоконцепції, яка передбачає нейтралізацію впливу виробництва конкретного товару на довкілля на всіх етапах життєвого циклу; використання екомаркування; заохочення екологічного менеджменту на підприємствах; застосування економічних стимулів, бонусів, преференцій в екологічному оподаткуванні. Таким чином, стратегією передбачено конкретні за змістом і часовим періодом досягнення цілей і розв'язання завдання [1, р. 8-9], зокрема:

- повне забезпечення державних закупівель деревини екосертифікованих лісів (до 2010 р.);
- подвоєння обсягів продажу товарів з екомаркуванням, культивуваних 6% сільськогосподарських угідь органічними продуктами, забезпечення їхнього використання на 20% у сфері громадського харчування (до 2012 р.);
- скорочення виробництва побутових відходів до 7% на одну особу, досягнення до 50% сертифікації фермерських господарств і до 30% господарств з низькою енергетичною залежністю

(до 2013 р.);

- зменшення на 50% використання агрохімікатів, які містять шкідливі речовини, що не можуть бути замінені (до 2018 р.).

2. *Розвиток суспільства й економіки знань завдяки інформаційним технологіям, концепція освіти протягом життя, доступу до культурних надбань, підтримки наукових досліджень та інновацій як визначальних умов конкурентоспроможності і стійкості економіко-соціальної моделі розвитку.*

Зуважимо, що освіта і професійна підготовка сприяють ефективній мобілізації зусиль громадянського суспільства для тривалого розвитку. Досягненню цієї мети слугуватимуть адаптація і зміцнення освітньої інфраструктури базових галузей (будівництво, енергетика, сільське господарство, економіка й охорона здоров'я), реалізація концепції освіти протягом усього життя (до 2020 р. на рівні 15% загальної чисельності дорослого населення ЄС) і забезпечення доступу до освітніх ініціатив, сприяння соціальній інтеграції і працевлаштуванню, особливо молоді й осіб похилого віку, на основі професійної підготовки й оновлення знань, донесення до широкого загалу питань, принципів, цінностей сталого розвитку, зменшення кількості учнів, що завчасно залишають школу (до 10% відповідно) [1, р. 13].

Для формування суспільства знань конче потрібною є державна підтримка науково-дослідних робіт. Французька республіка витрачає 2,1% обсягу ВВП на державні і приватні дослідження, хоча в останні роки спостерігається стагнація динаміки цього показника [2]. В умовах формування нового інноваційного середовища НСДР Франції орієнтована на розвиток національного інноваційного потенціалу за допомогою збільшення витрат на НДДКР до 3% обсягу ВВП; фінансування двох третин обсягу інноваційної діяльності підприємств; мобілізацію близько 1 млрд. євро на проведення досліджень у сфері охорони довкілля і здоров'я, раціональне використання природних ресурсів, сприяння сталому розвитку [1, р. 16].

3. *Удосконалення механізму державного управління, зокрема його адаптація до економічних змін на засадах суспільної мобілізації.* Стратегія розбудови нової економіки, узгодженої з охороною довкілля, соціальним прогресом і економічним зростанням, потребує якісно нових форм управління під умовною назвою «управління п'яти» через спільне керівництво зацікавлених сторін – держави, органів місцевого самоврядування, роботодавців, профспілок і асоціацій із захисту довкілля за принципами посередництва і діало-

гу. Зростання інституціональної спроможності органів місцевого самоврядування сприятиме розробці масштабних інноваційно-інвестиційних проектів на мезорівні. Розширення компетенції і відповідальності громад має спрямовуватися на підвищення ефективності управління і якості методів за напрямками прийняття рішень, застосування критеріїв сталого розвитку до оцінки й моніторингу державної політики, протидії дискримінації, постійного удосконалення на основі залучення передового досвіду [1, р. 18].

4. *Нейтралізація наслідків глобальних кліматичних змін і загроз енергетичній безпеці шляхом використання відновлюваних джерел енергії, захисту кліматично вразливих територій.* В умовах глобального потепління, спровокованого викидами парникових газів (за оцінками експертів, після подвоєння їхніх обсягів на початку 70-х рр. минулого століття можливе повторне збільшення до 2050 р.) [3], що загрожує глибинними змінами клімату, Франція як Сторона Рамкової конвенції ООН про зміну клімату і Кіотського протоколу широко пропагує політику скорочення викидів парникових газів на 21% у 2005–2020 рр. згідно із системою обміну квотами на викиди (ETS) в енергетиці, виробництві цементу, хімікатів, паперовій промисловості й на 14% у галузях поза ETS (сільське господарство, будівництво, транспорт). При цьому слід зауважити, що серед країн із значними обсягами ВВП у розрахунку на одну особу, Франція характеризується найнижчими показниками викидів парникових газів завдяки домінуванню атомної і гідроенергетики. Крім того, Стратегією заохочується зростання частки відновлюваних джерел енергії (до 2020 р. – на рівні 23% кінцевого споживання енергії) [1, р. 23].

5. *Модернізація транспортної системи, зокрема забезпечення якісних транспортних перевезень, обмеження шкідливих викидів, розробка інноваційних проектів і програм.* Транспорт є джерелом і передумовою безпосереднього впливу на довкілля. У Франції 97% споживання енергії пов'язано зі сферою довкілля і еквівалентне 26% викидів CO₂, генерованих насамперед авіа- та автомобільним транспортом [4]. Для обмеження впливу транспортної інфраструктури на навколишнє середовище Стратегія передбачає заходи щодо зростання інтермодальності і використання альтернативних варіантів автомобільних і повітряних перевезень, підвищення енергоефективності транспортних засобів, скорочення шкідливих викидів і просування альтернативних джерел енергії, а саме: до 2020 р. збільшення на 10% використання біопалива; зменшення до 95 г обсягів

викиду CO₂ на кілометр у середньому нових авто; збільшення використання на 10% відновлюваних джерел енергії [1, р. 27].

6. *Збереження і тривале використання природних ресурсів у контексті розуміння і визнання їхнього внеску в потреби економіки й урбанізації.* Екосистема метрополії налічує більше 35,2 тис. видів флори і фауни [5]. Франція прагне зберегти це біологічне різноманіття завдяки досягненню екологічного статусу для 66% водних об'єктів (до 2015 р.), надійному захисту не менш ніж 2% земельних угідь, збереженню 20 тис. гектарів водних ресурсів [1, р. 31].

7. *Забезпечення здоров'я населення, профілактика й управління ризиками з орієнтацією на поліпшення якості довкілля й усунення потенційної соціальної нерівності.* У Франції тривалість життя є однією з найвищих у світі за рахунок найбільших серед країн ЄС витрат на охорону здоров'я громадян (11,2% ВВП [6]), гарантованого доступу до медичного обслуговування всіх верств населення. При цьому базовими пріоритетами розвитку країни до 2013 р. визначено розробку 2,5 тис. нових планових документів щодо запобігання стихійному лихові, скорочення до 30% обсягів викидів в атмосферу і воду токсичних речовин (ртуть, миш'як, поліциклічні ароматичні вуглеводні (ПАВ), бензол, перхлоретилен і ПХД / діоксин) [1, р. 35].

8. *Регулювання демографічних процесів, імміграції і соціальної інтеграції, вплив яких на економіку і збалансованість національної системи соціального захисту є визначальним, враховуючи мультикультурні аспекти французького суспільства.* Демографічні зміни в сучасній Європі пов'язані з такими соціально-економічними проблемами: на тлі зростання тривалості життя збільшується кількість осіб похилого віку (у Франції до 2015 р. – близько 6 млн. осіб [7]); світовий приріст населення сприяє міграційним процесам (у країнах ЄС-15 – 1,5 млн. осіб на рік [8]). Це загострює проблеми мовної й економічної інтеграції населення, посилення бідності, зростання соціальної нерівності. Як протидія цьому в тексті НСДР визначено: залучення праці 6% інвалідів на підприємствах з чисельністю працюючих більше 20 осіб, скорочення на одну третину бідності (до 2012 р.); відновлення фонду соціального житла на рівні 800 тис. будівель (до 2012 р.) [1, р. 39].

9. *Боротьба з глобальними викликами у сфері сталого розвитку в усьому світі шляхом забезпечення продовольчої й енергетичної безпеки найбільш вразливих країн.* Проблеми сталого розвитку: бідність, голод і світовий дисбаланс виходять

за межі окремої країни і переростають у загрозу миру і стабільності. У цьому контексті Франція реалізує багаторічну стратегію в таких пріоритетних напрямках: збільшення державної допомоги на потреби сталого розвитку до 0,7% валового національного доходу (проти 0,39% в 2008 р.); залучення 1 млрд. євро для підтримки сільського господарства терміном на п'ять років; забезпечення продовольчої безпеки і виділення 2,5 млрд. євро на фінансування приватного сектору в Африці, мобілізація 250 млн. євро в рік від 2010 р. на розвиток торговельної сфери (підтримка виробничої і транспортної інфраструктури, надання технічної допомоги) [1, р. 43].

У нашій країні запропонована власна модель модернізації суспільства, основні завдання і принципи якої визначені в Програмі економічних реформ «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава».

Нова модернізаційна стратегія визначає такі пріоритети [9, с. 3]:

- створення базових передумов економічного зростання через утримання низького рівня інфляції, стабільності фінансової системи;

- формування режиму максимального сприяння бізнесу, зменшення втручання держави в економіку, зниження адміністративних бар'єрів розвитку, модернізація податкової системи й поглиблення міжнародної економічної інтеграції;

- модернізація інфраструктури й базових секторів, усунення структурних проблем у таких галузях: енергетична, вугільна, нафтогазова, житлово-комунального господарства, а також розвиток транспортної інфраструктури і формування ринку землі, перехід від дотацій до самоокупності виробництва і соціальних послуг;

- збереження і розвиток людського і соціального капіталу через підвищення ефективності і стабільності соціального захисту, поліпшення якості і доступності освіти і медичного обслуговування;

- підвищення ефективності державного управління, реформування державної служби і виконавчої влади.

Компаративний аналіз дає змогу визначити подібність окремих пріоритетних завдань розвитку двох країн відповідно до стратегічних документів в аспектах, пов'язаних з медичним обслуговуванням, освітою, технологічним оновленням, проте існують і істотні відмінності, а саме:

- декларативність більшості положень, обумовлена відсутністю конкретності і вимірювання цілей, визначеності у часі, аналітично-статистичної обґрунтованості (наприклад, «...поетапно знизити податок на прибуток після 2012 р.» чи

«...запровадити «податкові канікули» для малого бізнесу») [9, с. 11];

- малоймовірність і недосяжність через системну кризу, заполітизованість і недосконалість нормативно-правової бази отримання запрограмованих результатів, зокрема, «...зниження частки тіньової економіки до 2014 р. на 30% порівняно з рівнем 2010 р.» [9, с. 13];

- неузгодженість окремих стратегічних пріоритетів розвитку, а саме в контексті запровадження прогресивної моделі на засадах «зеленої» економіки і культурного виміру, які мають бути інтегровані до національної стратегії сталого розвитку;

- різновекторність змістовної інтерпретації положень (наприклад, «...сприяння бізнесу, зменшення втручання держави в економіку...» [9, с. 3] на противагу солідарній відповідальності держави, органів місцевого самоврядування, роботодавців, профспілок і асоціацій із захисту довкілля за соціально-економічний розвиток країни відповідно до французької концепції).

Висновки

Фактично оновлена національна стратегія сталого розвитку Франції базується на принципах нової парадигми сучасного розвитку, яка інтегрує широкий спектр еколого-економічних перспектив розвитку процесів відтворення. Протягом останніх років країни – члени ЄС входять до групи найбільших експортерів і імпортерів екологічно сприятливих товарів у світі. Починаючи з 2000 р. в межах ЄС лідируючі позиції займають Німеччина і Франція [10, с. 30]. У даному контексті цілеспрямована державна підтримка екологічно чистого сегменту агровиробництва в Україні, що базується на «зелених» технологіях, може в перспективі розглядатися як провідний напрям ведення конкуренції нашою державою на європейському ринку.

Отже, можна стверджувати, що для успішного досягнення цілей та завдань, які ставить перед собою Україна в аспекті євроінтеграції, необхідні: гармонізація стратегічних пріоритетів розвитку і норм внутрішнього законодавства в багатьох напрямках; запровадження якісно нових механізмів державного регулювання, прийнятих в європейській практиці; вжиття заходів щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів і послуг на ринку країн ЄС. Враховуючи французький досвід, Україні слід корінним чином змінити економічні стратегії з метою формування за власним сценарієм модернізаційної моделі соціально-економічного розвитку на засадах вирішення соціальних, гуманітарних, екологічних проблем, збереження й оздоровлення навколиш-

нього середовища, підвищення життєвого рівня громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. La stratégie nationale de développement durable 2010–2013: vers une économie verte et équitable [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Strategie-nationale-de,17803.html.

2. Recherche et développement [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.insee.fr/fr/publications-et-services/dossiers_web/dev_durable/pdf/r_d.pdf.

3. Jacques Treiner. Trajectoires énergétiques vers une économie décarbonée [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://supportscoursenligne.sciences-po.fr/2011_2012/_BNUM1145/pdf/BNUM1145_plan_cours.pdf.

4. Comment évoluent actuellement les émissions de gaz à effet de serre? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.manicore.com/documentation/serre/GES.html>.

5. La flore et la faune menacée et protégée [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.statistiques.developpement-durable.gouv.fr/lessentiel/article/259/1115/flore-faune-menacee-protgee.html>.

6. Les dépenses de santé ont progressé plus rapidement que le PIB [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finance-banque.com/dépenses-sante.html>.

7. Le nombre de personnes âgées de 60 ans et plus pourrait augmenter de 80 % [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.insee.fr/fr/themes/document.asp>.

8. Evolution actuelle des migrations internationales en Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/SALT_FR.pdf.

9. Програма економічних реформ України на 2010–2014 роки. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf.

10. Павловська О. Аналіз зовнішньоторговельної політики країн-членів ЄС в умовах екологізації економічного розвитку / О. Павловська, В. Олійник, Н. Данилюк // Ринок цінних паперів України. – 2008. – № 1–2. – С. 27–31.

УДК 339.9 (477+510)

КОМПЛЕМЕНТАРНІСТЬ СТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

З. Я. Макогін,
канд. екон. наук

Постановка проблеми. У зв'язку з поглибленням глобалізаційних процесів постає потреба вибору надійного партнера, співпраця з яким здатна забезпечити національні інтереси України і сприяти сталому економічному розвитку. У цьому контексті вагоме місце займає торговельно-економічний аспект побудови відносин, який ґрунтується на комплементарності [1] (взаємодоповняльності) економічних систем двох країн, що в умовах макроекономічної дестабілізації підкреслює актуальність теми дослідження.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питання комплементарності відносин України і її стратегічних партнерів лягли в основу праць таких вітчизняних науковців, як А. І. Мокій, Н. С. Науменко, Р. Р. Енверов [2], зокрема при оцінюванні українсько-турецьких відносин встановлено, що двосторонні стосунки взаємодоповняльні на рівні 59,9 % (2008 р.). У праці В. Я. Дубик [3] лише фрагментарно досліджено

термін «комплементарність» і визначено рівні прояву цього поняття. Подібно до неї, дослідження суті цього терміна й оцінювання українсько-французьких економічних відносин здійснила І. О. Веригенко [4].

Серед іноземних науковців методологію оцінювання рівня комплементарності країн здійснено Д. Пірлманом [5], Д. Інґ та Д. Лі [6], а також китайськими ученими Х. Гонг і Ч. Гу [7], які дослідили комплементарність структури економічних систем провінції Китаю Синьцзян із країнами-сусідами: Росією, Монголією, Казахстаном, Киргизстаном, Узбекистаном, Туркменістаном, Таджикистаном, Афганістаном, Пакистаном, Іраном, Індією. Автори П. Саху, Д. Камар і Р. Камар [8] визначили рівень комплементарності товарної структури між Індією і Кореєю і встановили, що індекс комплементарності між країнами має різку тенденцію до зростання внаслідок підписання значної кількості угод протягом останніх років, що безпосередньо позначається на збільшенні товаропотоків.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте попри беззаперечні досягнення вітчизняних і зарубіжних науковців залишається недослідженим питання комплементарності українсько-китайських економічних зв'язків на тлі глобалізаційних процесів, що стало